

สรุปประชุมประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาคุณภาพบริการในคลินิกทันตกรรมสำหรับผู้สูงอายุ
เพื่อรองรับสถานการณ์ภาวะฉุกเฉิน

วันที่ 27 มกราคม 2565 เวลา 08.30– 14.00 น.

ณ ห้องประชุมกลุ่มอนามัยวัยทำงาน สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย และผ่านระบบการประชุมทางไกล

ผู้เข้าประชุม ณ ห้องประชุมกลุ่มอนามัยวัยทำงาน สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย

- | | | |
|--|-----------------------------------|----------|
| 1. ทพญ.วรางคณา เวชวิธี | สำนักทันตสาธารณสุข | |
| 2. ทพญ.นิรมล ลีลาอดิศร | ทันตแพทย์ทรงคุณวุฒิ | วิทยาการ |
| 3. นายสิทธิเดช นิลเจริญ | โรงพยาบาลกลาง | วิทยาการ |
| 4. ทพญ.สิริลดา เลี้ยงบุญญพันธ์ | โรงพยาบาลกลาง | วิทยาการ |
| 5. ทพญ.สุรัตน์ มงคลชัยอริญา | สำนักทันตสาธารณสุข | |
| 6. ทพ.พุลพฤษ โสภารัตน์ | สำนักทันตสาธารณสุข | วิทยาการ |
| 7. ทพญ.ณัฐกาญจน์ ภาคยวงศ์ | โรงพยาบาลสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี | วิทยาการ |
| 8. ทพ.เพิ่มรัตน์ะ ศรีระเทวิน | สำนักทันตสาธารณสุข | |
| 9. ทพ.พงศธร จินตกานนท์ | สำนักทันตสาธารณสุข | |
| 10. ทพญ.พัชรวรรณ สุขุมาลินท์ | สำนักทันตสาธารณสุข | |
| 11. นางสาวชนิกา โตเลี้ยง | สำนักทันตสาธารณสุข | |
| 12. นางสาวคชานารีภัทร เกลี้ยงคำพิบูลย์ | สำนักทันตสาธารณสุข | |
| 13. นางสาวเนริศา เอกปักษา | สำนักทันตสาธารณสุข | |
| 14. นางสาวมนัญญา เรือจิตร | สำนักทันตสาธารณสุข | |
| 15. นายกลวัชร ปาวงศ์ | สำนักทันตสาธารณสุข | |

ผู้เข้าประชุม ผ่านระบบการประชุมทางไกล

- | | | |
|--|---------------------------------------|----------|
| 1. ทพญ.เยาวพา จันทรบุดร | โรงพยาบาลโพหนอง จังหวัดร้อยเอ็ด | วิทยาการ |
| 2. ทพญ.ณมน เพ็ชรนิล | ศูนย์อนามัยที่ 9 นครราชสีมา กรมอนามัย | วิทยาการ |
| 3. บุคลากรจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และบุคลากรในโรงพยาบาลระดับโรงพยาบาลศูนย์และ
โรงพยาบาลทั่วไป ทั่วประเทศ 77 จังหวัด | | |

เปิดการประชุมและชี้แจงวัตถุประสงค์การประชุม

โดยประธานเปิดการประชุม ทพญ.วรางคณา เวชวิธีย์ ผู้อำนวยการสำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดบริการส่งเสริมสุขภาพบริการ โดยเฉพาะในคลินิกผู้สูงอายุ หรือคลินิกเฉพาะอาทิ คลินิกเบาหวาน คลินิกสมองเสื่อม ภายใต้ความสอดคล้องกับบริบทสถานพยาบาลให้เกิดกลไกการจัดการบริการทันตกรรมอย่างไร้รอยต่อ ตั้งแต่การคัดกรอง รักษา พัฒนาทักษะการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ เชื่อมต่อกับชุมชนและหน่วยบริการปฐมภูมิอย่างเป็นรูปธรรม

ประสบการณ์ การพัฒนางานทันตกรรมในโรงพยาบาลศูนย์

โดย ทพญ.นิรมล ลีลาติศร อดีตทันตแพทย์ทรงคุณวุฒิ โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

การดำเนินงานคลินิกผู้สูงอายุใน รพศ./รพท. ในส่วนของสำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุขมีแนวทางที่จะเป็นศูนย์ผู้สูงอายุ เป็น Excellent Center ได้มีการดำเนินการมาเป็นระยะเวลาหลายปี ครอบคลุมทั้งเชิงรับและเชิงรุก ในกรณีเชิงรับมีความพร้อมมากขึ้นซึ่งได้มีการหารือว่าในโรงพยาบาลแต่ละระดับควรมีแนวทางที่ชัดเจน ซึ่งในส่วนของงานทันตกรรมสามารถนำส่วนนี้มาปรับใช้ได้

ภาพรวมการจัดตั้งคลินิกทันตกรรมผู้สูงอายุของโรงพยาบาลมีการกำหนดเป้าหมาย มีกลยุทธ์ มีแผนการดำเนินงาน จากการรวบรวมข้อมูลประมาณ 10 แห่ง การดำเนินงานของโรงพยาบาลแต่ละระดับมีดังนี้

- งานทันตกรรมเชิงรับในส่วนของงานคลินิกผู้สูงอายุในโรงพยาบาลศูนย์ /โรงพยาบาลทั่วไปไม่ค่อยมีการทำเป็นห้องเฉพาะหรือศูนย์เฉพาะเท่าไร มีการทำงานเรื่องการดูแลเป็นส่วนใหญ่แต่ยังไม่ชัดเจน ยังไม่มีการระบุโรคเฉพาะยังแตกต่างกับทางด้านการแพทย์ทั่วไปที่มีแพทย์เฉพาะทางดูแล ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่มาจากข้อจำกัดด้านบุคลากรจึงทำให้การดูแลในส่วนทันตกรรมในคลินิกผู้สูงอายุยังมีไม่มาก โดยมีการจัดสรรทุนทางด้านทันตกรรมผู้สูงอายุแต่มีผู้ให้ความสนใจไปเรียนน้อย

- งานทันตกรรมผู้สูงอายุเชิงรุกของโรงพยาบาลศูนย์ /โรงพยาบาลทั่วไป ในช่วงสถานการณ์การระบาดของ โควิด-19 ทำให้การดำเนินงานขาดหายไป

เมื่อเริ่มมีการผลักดันให้ เป็นศูนย์ผู้สูงอายุ Excellent Center ได้มีการปรึกษาหารือกันในชมรมทันตแพทย์จังหวัดว่าจะมีการดำเนินการจัดทำเป็น ศูนย์ผู้สูงอายุ Excellent Center พื้นที่นำร่องภาคละ 1 แห่ง และเมื่อดำเนินการจัดตั้งภาคละ 1 แห่งแล้วจึงทำการขยายต่อเป็นศูนย์ละ 1 แห่ง ซึ่งอยู่ระหว่างหาข้อตกลงประเด็นสำคัญคือการเชื่อมโยงไปยังโรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลทั่วไป และ รพ.สต.

รูปแบบการจัดบริการทันตกรรมในคลินิกผู้สูงอายุ ในพื้นที่

➤ พื้นที่กรุงเทพมหานคร

โดย ทพ.สิทธิเดช นิลเจริญ โรงพยาบาลกลาง กรุงเทพมหานคร

คลินิกผู้สูงอายุโรงพยาบาลกลาง สำนักงานแพทย์ กรุงเทพมหานคร เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2557 เป็นการจัดตั้งคลินิกผู้สูงอายุของคลินิกอายุรกรรมเป็นโครงการให้ทางโรงพยาบาลของกรุงเทพมหานครจัดตั้งคลินิกผู้สูงอายุขึ้นเป็นคลินิกเฉพาะทางและในปี 2559 ได้มีการตั้งคลินิกผู้สูงอายุคุณภาพแยกออกจากคลินิกอายุรกรรม มีการจัดกิจกรรมร่วมกับชมรมผู้สูงอายุของทางโรงพยาบาล มีการประกวดคลินิกผู้สูงอายุคุณภาพ มีการตรวจประเมินให้ครอบคลุม 4 มาตรฐานของคลินิกซึ่งสำนักงานแพทย์ กทม.ร่วมกับสมาคมพฤฒาวิทยา ร่วมกันประเมินมีการแบ่งระดับการประเมินเป็น 3 ระดับเป็น ระดับเงิน ระดับทอง ระดับเพชร โดยโรงพยาบาลกลางอยู่ในระดับทอง

โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานครมีเป้าหมายเป็น Bangkok Special Care ดูแลผู้สูงอายุเป็นพิเศษให้บริการที่ได้มาตรฐาน คือ

1. คลินิกผู้สูงอายุคุณภาพ มีการทำงานร่วมกับแพทย์สาขาต่างๆ ทีมสหวิชาชีพด้านอื่น โดยเปิดให้บริการสัปดาห์ละ 3 วันคือ วันอังคาร วันพุธ วันศุกร์ มีเกณฑ์สำหรับผู้ที่เข้าคลินิกผู้สูงอายุคุณภาพ เช่น อายุ 65 ปีขึ้นไป มีโรคทางระบบ มีอาการ Genetics syndrome เป็นต้น เมื่อเข้ามาในคลินิกจะมีการประเมินติดตามในแต่ละครั้งเพื่อติดตามดูพัฒนาการ มีการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น ทำอาหาร ออกกำลังกาย
2. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้สูงอายุ มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก เช่น Walker Wheelchair เพลนอน

ทางด้านทันตกรรม มีการจัดเก้าอี้ทำฟันสำหรับผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีปัญหาเกี่ยวกับกระดูกสันหลังในปี 2560



3. ดูแลสุขภาพในช่องปากและบำบัดรักษาทางทันตกรรมแก่ผู้สูงวัย จัดตั้งคลินิกทันตกรรมผู้สูงอายุ ร่วมกับคลินิกผู้สูงอายุคุณภาพ ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2561 ให้บริการในคลินิกผู้สูงอายุที่ส่งมา และมีการจัดทำนวัตกรรมในการอำนวยความสะดวกให้กับคนไข้เมื่อมารับบริการทันตกรรมที่คลินิกทันตกรรมผู้สูงอายุ การให้บริการในคลินิกทันตกรรมผู้สูงอายุเน้นทำความสะอาด ถอนฟันอุดฟัน ตรวจ สอนดูแลทำความสะอาดช่องปาก ทันตกรรมประดิษฐ์



4. การดูแลผู้สูงอายุติดเตียง และการดูแลผู้ป่วยและผู้สูงอายุต่อเนื่องที่บ้านร่วมกับทีมสหวิชาชีพ และหน่วยงานอื่น
5. จัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เช่น การออกกำลังกาย สันทนาการต่างๆ
6. การให้โอกาสผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมจิตอาสา
7. การนำภูมิปัญญาผู้สูงอายุมาใช้ประโยชน์ เช่น การเย็บตุ๊กตาช่วยจับ กิจกรรมผ้ามัธยม สมุนไพรแปรรูป

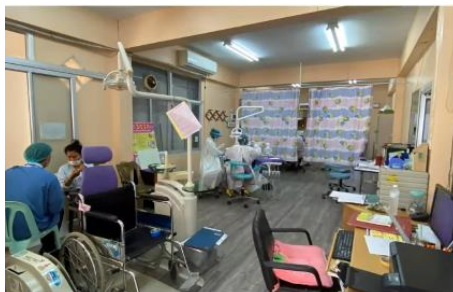
ข้อคิดเห็นจากที่ประชุม

- ในการเริ่มดำเนินการคลินิกทันตผู้สูงอายุถ้าเริ่มดำเนินการส่วนใดได้ให้เริ่มดำเนินการไปก่อน ไม่ต้องรอให้มีเจ้าหน้าที่เฉพาะทาง

➤ พื้นที่โรงพยาบาลโพหนอง จังหวัดร้อยเอ็ด โดย ทพญ.เยาวพา จันทรบุดร

คลินิกผู้สูงอายุ โรงพยาบาลโพหนอง จังหวัดร้อยเอ็ด เป้าหมายสูงสุดของทางโรงพยาบาลคือ ประชาชนเข้าถึงบริการ ฟันพาดตนเองด้านสุขภาพช่องปากได้อย่างยั่งยืน และส่วนใหญ่กลุ่มที่เข้าไม่ถึงบริการคือ กลุ่มผู้สูงอายุกลุ่มผู้พิการ โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุติดเตียง ได้มีการพัฒนาด้านบุคลากรโดยมีการแบ่งโซนรับผิดชอบโดยมีทันตแพทย์เป็นหัวหน้าทีมและมีพื้นที่รับผิดชอบ ซึ่งทันตแพทย์ต้องออกไปดูแลประชากรในพื้นที่ๆรับผิดชอบของตนเองแล้วแต่บริบทของพื้นที่ เช่น ออกไปสัปดาห์ละ 1 ครั้ง หรือ 2 สัปดาห์ 1 ครั้ง แต่เดือนที่ลงไปจะทำงานร่วมกับทันตภิบาลในพื้นที่ทำทุกกลุ่มวัย ออกเยี่ยมบ้านร่วมกับทีมสหวิชาชีพ

โรงพยาบาลโพหนองมีศูนย์ดูแลต่อเนื่องจัดบริการส่งเสริม ป้องกัน รักษา ฟันฟู ร่วมกับทีมสหวิชาชีพ มีห้องแยกการดูแลออกมาจาก OPD เนื่องจากมีการดูแลที่ซับซ้อน ต้องใช้เวลาในการพูดคุย



ร่วมทำข้อตกลงกับทีมสหวิชาชีพในการดูแลเมื่อมีผู้ป่วยรายใหม่ ต้องพบทันตแพทย์เพื่อตรวจคัดกรอง ประเมินช่องปาก ประเมินการกลืน เพื่อจัดทำ care plan หรือ treatment plan หรือส่งต่อกรณีฉุกเฉิน และสนับสนุนอุปกรณ์การทำความสะอาดช่องปาก มีการออกเยี่ยมบ้านร่วมกับทีมสหวิชาชีพ กรณีที่ติดภารกิจออกไปเยี่ยมบ้านไม่ได้มีการฝากให้ทีมสหวิชาชีพช่วยประเมินช่องปากให้

ข้อคิดเห็นจากที่ประชุม

- ต้องพยายามนำงานทันตกรรมแทรกเข้าไป มิเช่นนั้นงานทันตกรรมจะไม่เกิดและไม่มีการดำเนินงาน

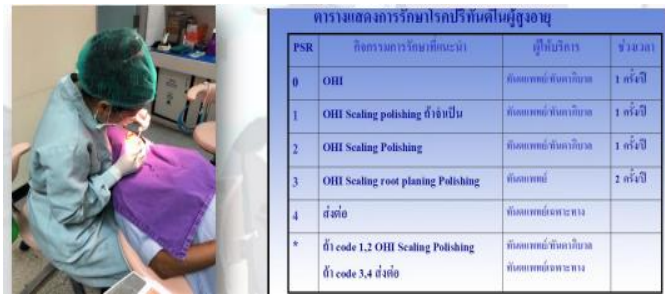
➤ พื้นที่ศูนย์อนามัยที่ 9 นครราชสีมา กรมอนามัย
โดย ทพญ.ณมน เพ็ชรนิล

คลินิกทันตกรรมผู้สูงอายุ (Geriatric Dental Clinic) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพศูนย์อนามัยที่ 9 นครราชสีมา แบ่งเป็น

- OPD ดูแลกลุ่มติดสังคมที่สามารถเดินทางมารับบริการได้ รับคนไข้จากการส่งมาจากคลินิกทันตกรรมผู้สูงอายุ โดยทำการตรวจคัดกรอง ส่งเสริมป้องกันโรคในช่องปาก
- IPD กลุ่มติดบ้านติดเตียง ตรวจคัดกรอง ส่งเสริมป้องกันโรคในช่องปากให้กับผู้ดูแล

มีการจัดทำโปรแกรมตรวจสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุระดับพรีเมียม 9 รายการ โดยมีค่าใช้จ่ายราคา 999 บาท โดยทันตแพทย์เฉพาะทางทันตกรรมผู้สูงอายุ โปรแกรมให้บริการมีดังนี้

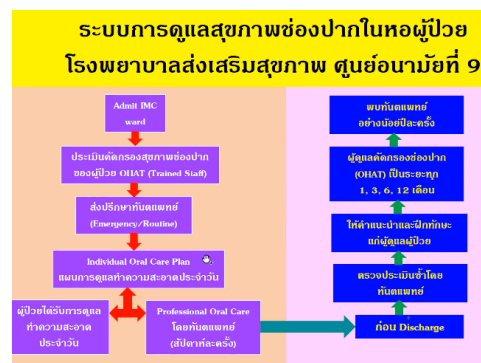
- ประเมินพฤติกรรมเสี่ยงสุขภาพช่องปาก
- ตรวจรากฟันผุ
- ตรวจวัดคราบจุลินทรีย์
- ตรวจคัดกรองภาวะการถนัด
- ตรวจคุณภาพน้ำลาย
- ตรวจฟันทั้งปาก
- ตรวจภาวะปริทันต์
- ประเมินความเสี่ยงคัดกรองมะเร็งช่องปาก
- ตรวจคัดกรองภาวะปากแห้ง
- พร้อมรับคำแนะนำวางแผนการรักษา ขัดฟัน ทาฟลูออไรด์



เมื่อทำการตรวจ 9 รายการแล้วจะส่งผลไปยังผู้สูงอายุเพื่อทำการรักษาต่อไป ซึ่งการรักษาจะไปรักษาที่ไหนก็ได้

คลินิกทันตกรรมผู้สูงอายุ (IMC Ward) มีในส่วนของ day care และผู้สูงอายุที่ติดเตียง มีระบบการดูแลดังนี้

- คัดกรองสภาวะช่องปาก
- Emergency Dental Treatment
- Oral Care Plan
- Daily oral care by ward staff
- Professional Oral Care by dentist
- Re-evaluation before discharge
- OHI for Care Giver



หลังจากที่คนไข้ admit จะให้พยาบาลทำการประเมินคัดกรองด้วย OHAT โดยก่อนหน้าจะมีการอบรมให้ความรู้กับพยาบาลที่ดูแล ถ้าพบว่ามีปัญหาจะส่งต่อให้ทันตแพทย์วางแผนดูแล Oral Care Plan

ร่วมกัน และได้รับการดูแลทุกวันจากพยาบาล และพบทันตแพทย์สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เมื่อญาติมารับกลับบ้านจะ
ให้คำแนะนำการดูแลกับญาติ

ข้อคิดเห็นจากที่ประชุม

- มีข้อดีคือผู้นำเห็นความสำคัญ มีทันตแพทย์เฉพาะด้าน สถานที่อุปกรณ์พร้อม

สรุปผลการจัดกิจกรรม

1. มีการพัฒนารูปแบบการจัดบริการทันตกรรมตามบริบทของสถานพยาบาล
2. จัดทำมาตรฐานการจัดบริการทันตกรรม ในหน่วยบริการ จัดทำมาตรฐานการจัดบริการทันตกรรม ในหน่วย
บริการ
 - โดยพื้นที่ทบทวนความเป็นไปได้และหาวิธีในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยใช้มาตรฐานเป็นตัว
ขับเคลื่อน

แผนการดำเนินงานระยะต่อไป

ติดตามการดำเนินงานและสรุป รูปแบบเพื่อขับเคลื่อนในระยะถัดไป

เนริศา เอกปัสชา

ผู้บันทึกการประชุม